

Συνέντευξη

ΕΡΣΗ ΒΑΣΙΛΙΚΙΩΤΗ: ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΤΗ ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

Στον ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΙΩΝΗ

ΣΠΟΥΔΑΣΕ στη Φιλοσοφική (αρχαιολογία), αλλά όταν τελείωσε προτίμησε να γίνει ηθοποιός. Πήγε στη σχολή του Κωστή Μιχαηλίδη και τελειώνοντας άρχισε να δουλεύει σε διά-

φορα θέατρα: Στη «Στοά» του Θανάση Παπαγεωργίου, στο «Θεατρικό Εργαστήριο» του Δημήτρη Κωνσταντινίδη, στο «Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο» του Ληναίου και της Φωτίου και στο Θέατρο Καισαριανής, του οποίου υπήρξε ιδρυτικό μέλος.

Την ίδια περίοδο αποφάσισε ν' ασχοληθεί με την μετάφραση. Αρχισε με τους «Κλειδοκράτορες» του Κούντερα, που ανέβασε ο Ληναίος, συνέχισε με την «Ερυθρά νήσο» του Μπουλγκάνωφ, που ανέβασε ο Τριβιζάς, τους «Εμιγκρέδες» του Μρόζεκ και τον «Λευκό γάμο» του

ΕΙΝΑΙ η Ερση Βασιλικιώτη - μια από τις λίγες άθρυες και αθόρυβες σκηνοθέτες του θεάτρου που έχουμε, με μια δουλειά τα τελευταία χρόνια, που ξεχωρίζει για την υπευθυνότητα και το βάσανό της.

Η ίδια λέει για το πέρασμά της στη σκηνοθεσία:

— Από παλιά, όταν έβλεπα μια παράσταση, στεκόμουν σε κάποια πράγματα κι έλεγα: Αυτό δεν θα 'πρεπε να 'ναι έτσι. Μάζενα λοιπόν, και κάποια στιγμή αποφάσισα να το κάνω.

— Το πάρασμά σου από το σανίδι, σαν ηθοποιός, σε βοήθησε; — Ήταν μικρού βεληνεκούς, αλλά μου έδωσε εμπειρίες. Ξέρω δηλαδή πώς δουλεύει ένας ηθοποιός.

Στη σκηνοθεσία

Το πρώτο έργο που σκηνοθέτησε με τις «Μάσκες», ήταν ο «Σινάνης» του Βυζάντιου, στο οποίο έπαιζε και η ίδια.

— Ήταν ένα έργο άπαιχτο απ' ό,τι ξέρουμε, από τότε που γράφτηκε, το 1838, που βρήκα σε μια βιβλιοθήκη, ψάχνοντας για κάποιο έργο του Χουρμούζη.

Το ξεκίνημα ήταν καλό κι ενθαρρυντικό. Το έργο και η παράσταση άρεσαν. Τον επόμενο χρόνο, σκηνοθέτησα ένα πρόγραμμα με μονόπρακτα έξι νεοελλήνων συγγραφέων: Καμπανέλλη, Σκούρτη, Μουραελά, Τσικλιτήρα, Ευθυμιάδη, Χριστοφιλάκη. Ακολούθησε ο «Γιατρός με το στανιό» και οι «Εμιγκρέδες».

Αυτά με τις «Μάσκες». Την χειμερινή περίοδο 1983-84 μου ζήτησαν από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, να σκηνοθετήσω την «Αυλή των θαυμάτων». Η παράσταση άρεσε στο κοινό κι εγκωμιάστηκε από την κριτική. Οι επόμενες δουλειές ήταν ο «Ματωμένος γάμος» του Λόρκα στο Δημοτικό Θέατρο Αγρινίου, στις αρχές του χρόνου, και ο «Λεπρέντης» του Χουρμούζη, που παίζεται αυτή τη στιγμή από το Κ.Θ.Β.Ε.

Επαρχία και Αθήνα

Να ξεκινήσουμε, μετά από αυτή την απαραίτητη αναφορά ρουτίνας, από τις πρόσφατες εμπειρίες της σε θέατρα εκτός αθηναϊκού κέντρου:

— Υπάρχουν πολλά καλά. Πρώτα-πρώτα συγκεντρώνεται πολύ περισσότερο σ' αυτό που κάνεις. Επειτα είναι η εμπειρία της περιόδου. Είναι ένα τεράστιο μάθημα οι παραστάσεις στα μικρά χωριά - τόσο για τον σκηνοθέτη, όσο και για τους ηθοποιούς. Είναι αυτό που έλεγε ο Μολιέρος, ότι η γαλαρία θα σώσει το θέατρο.

Το κοινό της επαρχίας, επειδή είναι πιο άθωο θεατρικά, έχει αντιδράσεις αυθόρμητες - και καλές και κακές, τις οποίες οι συντελεστές μιας παράστασης έχουν ανάγκη για να κουμαντάρουν την επαφή τους με το κοινό. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι αντιδράσεις αυτές είναι, πάντα σωστές. Έχουν όμως να κάνουν μ' ένα ζωντανό παλλόμενο κοινό.

— Και στην Αθήνα; — Στην Αθήνα υπάρχει ένα κοινό που ίσως έχει μεγαλύτερη ανασφάλεια για τη γνώμη του, και παρατηρείται το φαινόμενο, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, να παρακολουθούν μια παράσταση που δεν τους άρεσει, να κοιτάνε το ρολόι τους για να

Σκηνοθετώ με τρόπο γυναικείο

Η Ερση Βασιλικιώτη-ηθοποιός, στο «Σινάνη» του Βυζάντιου, που ανέβηκε το 1980 από τις «Μάσκες» σε σκηνοθεσία δική της

δούνε πότε θα τελειώσει, κι έπειτα να βγαίνουν και λένε ότι η παράσταση ήταν θαυμάσια, γιατί άκουσαν έτσι να λέγεται, ή γιατί το διάβασαν στις εφημερίδες.

Αυτό είναι θανατηφόρο για το θέατρο, γιατί δεν βοηθάει τους ανθρώπους που κάνουν την παράσταση να μετρήσουν τη δουλειά τους - δεν βοηθάει να προχωρήσει το θέατρο.

Ειδικότερα αυτό κάνει κακό σε δουλειές έρευνας, γιατί τις αποδυναμώνει από το κοινό. Γενικά πολλή κοσμικότητα έχει πέσει στο θέατρο κι όσο πάμε ξεμακραίνουμε από τη βασική λειτουργία του - την επικοινωνία του κοινού με τον ηθοποιό.

«Δεν είμαι δεσποτική»

— Εν τέλει είναι προτιμότερο να δουλεύει κανείς εκτός κέντρου; — Θεωρητικά ναι, αλλά πρέπει να έχει κι ένα σπέρμα ιεραποστολής, που πρέπει να έχουν όλοι ο συνεργάτες, γιατί θέατρο δεν γίνεται μόνο από έναν άνθρωπο. Κι εδώ είναι το πρόβλημα, γιατί όσο πάμε όλο και λιγοστεύουν οι ταγμένοι.

Γενικά έχω τη γνώμη, ότι όπως παντού, έτσι και στο θέατρο οι περισσότεροι έχουν ριχτεί με πάθος να βγάλουν περισσότερα χρήματα. Θίασοι ευκαιριακοί γίνονται μέσα σε μια νύχτα, σκηνοθέτες σκηνοθετούν τρεις παραστάσεις το χρόνο - μια κατάσταση που δεν δείχνει τίποτα καλό.

— Εσύ η ίδια, πώς τα πας στη δουλειά σου; Κατ' αρχήν είχες ή έχεις προβλήματα περνώντας σ' ένα χώρο που μέχρι πριν λίγα χρόνια διαφετευόταν από άντρες;

— Πάνω στη δουλειά μου δεν είχα και δεν έχω προβλήματα. Κάνω τη δουλειά μου με γυναικείο τρόπο - δεν προσπαθώ να κάνω τον άντρα.

— Δηλαδή; — Δεν είμαι δεσποτική, που εί-

Ρουζέβιτς, που ανέβασε το «Θέατρο Τέχνης», τον «Γιατρό με το στανιό» που ανέβασε ο θίασος «Μάσκες» και άλλα, που παρουσιάστηκαν είτε στην τηλεόραση είτε στο ραδιόφωνο.

Το 1980 αποφάσισε να δοκιμαστεί σε κάτι

πιο προσωπικό. Ετσι, μαζί με τον σύντροφό της, θεατρικό συγγραφέα και κάποτε ηθοποιό, Γιώργο Χριστοφιλάκη και άλλους, ιδρύουν τον θίασο «Μάσκες», που βρήκε στέγη στο σπίτι της Ντάνκαν στο Βύρωνα. Εκεί αρχίζει και η ιστορία της με την σκηνοθεσία.

Το θέατρο δεν γίνεται μόνο από έναν άνθρωπο

ναί ένα χαρακτηριστικό του ανδρικού γένους, και τελικά νομίζω ότι οι ηθοποιοί λειτουργούν καλύτερα με μια γυναίκα, γιατί νιώθουν μεγαλύτερη ελευθερία. — **Οχι όμως στο βαθμό να μην την λογαριάζουν.** — Οχι, βέβαια - υπάρχουν ορισμένα όρια. Αλλά η ελευθερία είναι απαραίτητη για τον ηθοποιό, γιατί του δίνει την ευχέρεια να δημιουργήσει. Νιώθει ότι μπορεί να κάνει και ένα και πέντε λάθη, που κι αυτά χρειάζονται.

Ο εξυπνακιδισμός

— **Και η ελευθερία αυτή, πού σταματάει;** — Στην πρόβα. Στην παράστα-

ση χρειάζεται ακρίβεια και απόλυτη πειθαρχία. Για να φτάσει όμως σ' αυτό το αποτέλεσμα ο ηθοποιός, χωρίς να γίνει εκτελεστικό όργανο του σκηνοθέτη, πρέπει να φτάσει μέσα από μια απόλυτη προσωπική ελευθερία.

— **Πέρα από αυτό, πώς αντιλαμβάνεσαι το ρόλο του σκηνοθέτη;**

— Ο ρόλος του σκηνοθέτη είναι να φωτίσει το κείμενο. Υπάρχει μια τάση τα τελευταία χρόνια, οι σκηνοθέτες να δουλεύουν ερήμην των κειμένων που σκηνοθετούν, να ρίχνουν το βάρος σε εφέ, που μπορεί προς στιγμή να εντυπωσιάζουν το κοινό, αλλά το απομακρύνουν από την απόλαυση του λόγου.

Μια άλλη τάση είναι ο εξυπνακιδισμός.

Πολλές φορές βλέπω κείμενα κλασικά να κόβονται και να ράβονται στα μέτρα μιας διανοούμενης νιστικής ανεπάρκειας. Το θεατρικό κείμενο είναι ένα φρούριο για εκπόρθηση - ή το καταστρέφει και σε κατακτάει, ή μένει έξω.

— **Ποιός είδος θεάτρου σ' ενδιαφέρει περισσότερο;**

— Κατ' αρχήν όλα τα έργα που έχουν λόγο. Μου αρέσουν τα έργα που πατάνε πάνω στην ποίηση κι έχω μια αδυναμία στα έργα που έχουν την αφέλεια του λαϊκού θαύματος - όπως ο Καραγκιόζης και η Κομέντια.

— **Ποιά είναι τα μεράκια σου -**

● Οι ηθοποιοί λειτουργούν καλύτερα με γυναίκα σκηνοθέτη
● Πολλή κοσμικότητα έχει πέσει στο θέατρο

τι θα ήθελες να κάνεις;

— Το μεγάλο μου μεράκι είναι να σωθούν οι «Μάσκες», γιατί το θέατρο γίνεται μόνο από σταθερές ομάδες που δουλεύουν μαζί. Οι περιστασιακές συναντήσεις μπορεί καμιά φορά να είναι καλές, αλλά δεν προχωρούν το θέατρο.

— **Θα λειτουργήσουν φέτος οι «Μάσκες»;**

— Θα λειτουργήσουν με πάρα πολύ ζόρι. Πέρασαμε μια κρίση, που ήταν στα πρόθυρα να κλείσει το θέατρο, λόγω οικονομικών δυσκολιών. Θα ξαναλειτουργήσουμε και θ' ανεβάσουμε το έργο του Γιώργη Χριστοφιλάκη «Ο Σιτάρης» που παίζεται αυτό τον καιρό στην Πολωνία.

— **Κι από χρήματα;**

— Θα το παλέψουμε. Έχω μια μεγάλη απορία, γιατί οι «Μάσκες», που έχουν τη μικρή ιστορία τους στα πέντε αυτά χρόνια που άνοιξαν δύο θέατρα, δεν έχουν επιχορηγηθεί στη βάση τους.

Αναρωτιέμαι αν ακόμα και στις μέρες μας τα κριτήρια για τις επιχορηγήσεις είναι προσωπικά και φοβάμαι ότι η μοίρα των καπάτσων είναι δύσκολο ν' αλλάξει.

Από τις πρόβες του «Σινάνη» (που παρουσιάστηκε και στο Φεστιβάλ της Βόννης). Στο κέντρο η Βασιλικιώτη